

familierne ikke bør undergives saadanne Bilskaar, hvorved de kunne forarmes og drives fra Gaarden; der kan, siger jeg, imellem de Retskyndige tvistes om, hvorvidt Lovgivningen, naar dette skete, var befoiet til at træde imellem og hindre det; men det ligger i ethvert Tilfælde i den hos Folket nedarbejdede Bevidsthed om disse Forhold, at det vilde have misbilliget en saadan Fremfærd, om den fandt Sted, og det ikke blot som en Haardhed af en Creditor imod en Debitor i Almindelighed, men som en Forvanskning af Fæsteforholdets Natur. Men, har nu den offentlige Stemning da saaledes virkelig vendt sig imod Godseierne, hvilket den maatte have gjort, hvis dette var sandt? Ministeriet antager Nei. Flere Stemmer: Jo! Nei!; snarere det Modsatte. Hos de Glaser, som staae udenfor, synes der at udbrede sig en Ungstelse for, at en Tvangslov dog ikke er stemmende med, hvad Ret og Billighed fordrer; der udbreder sig i de udenfor staaende Glaser en Stemning for, at Godseierne trædes for nær; thi, skøndt Folket vel erkjender, at Godseiernes Eiendomsret vissefelig er undergivet store Indskrænkninger, saa erkjender det dog ogsaa, at de have en Eiendomsret. Jeg taler, vel at mærke, om den Retning i Samsundsclafernes Stemning, der staaer udenfor, og er dette nu saa, saa mener Ministeriet, at heri ligger et Vidnesbyrd for, at de Afhændelser, som ere skete i den sidste Tid i en saadan stigende Fremgang, have været rimelige. Naturligvis ere der enkelte Undtagelser, en enkelt haard og ubillig Anvendelse af den Ret, Lovgivningen nu giver ved Fæstledighed, hvor Godseieren tilegner sig den fulde Værdi, og slet intet Hensyn tager til Fæsteren; men slige Undtagelser kunne intet gjøre til Sagen; de fremkalde en almindelig Misbilligelse af den Mands Adfærd, der foretager Sligt. Det er ganske vist, at enkelte Navne i saa Henseende ere nævnte og blive nævnte over Landet, og de Mænd, der have gjort det, komme i en Stilling netop ved denne almindelige Misnoie, som jeg ikke troer skal friste de Fleste til at komme i en lignende Stilling. Skulde det forøvrigt see, at Fremtiden fører et andet Forhold i sit Skjød, skulde det see, at Ubilligheden blev fremherskende,

hvis ingen Tvangsafsløsningslov udkom, da vil Stemningen i det hele Land og hos mange brave Godseiere vende sig til den modsatte Side, og da vil det være let at bringe en Afsløsningslov igjennem med hele Befolkningens Bifald. Disse ere de Grunde, mine Herrer! som have bevæget Ministeriet til igjennem mig at udtale den Anskuelse, jeg her har fremsat.

Jeg har havt Tvivl om jeg ikke burde standse herved; thi, naar Ministeriet for Diebliffet ikke antager, at en Tvangsafsløsningslov som den foreliggende er tilraadelig, saa kunde det synes, at Indenrigsministeren, navnlig for sit Bedkommende, i Diebliffet ikke burde gaae nærmere ind paa denne Lov. Min Agtelse for den oprindelige Forslagsstiller og ogsaa for den nærværende tilligemed den Forventning, der fra flere Sider er udtalt her i Salen, har imidlertid dog bragt mig til at ansee det for rigtigt, at jeg subsidialiter for mit eget Bedkommende tilføier nogle Betænkkeligheder ved det nu foreliggende Lovforslag. Jeg mener da, at Lovforslaget gaaer udenfor sit Formaal, og at det nedbryder den gjensidige Lighed imellem begge Parter, naar det giver enhver Fæster efter nogle Mars Forløb af hans Besiddelsestid eensidig Ret til at fordrø Fæstegaarden overdraget til Eiendom, og det paa hvilkensomhelst Tid det under de væxlende Conjunctioner synes ham fordeeligst; thi Fæsteren har jo for sin Person sin sikre Fæstebesiddelse og sidder for en Fæstefgift, der næsten aldrig naaer men næsten steds er langt under Renten selv af en meget moderat Kjøbesum. Jeg seer da ingen Retssgrund for, at han under Fæstetiden saaledes skulde kunne forlange Afsløsnung. Det er egentlig hele Lovens Fundament, det Fundament, der saa klart og grundigt blev udviklet af den talentfulde Drdsfører i forrige Session, at Fæstefamilierne skulde understøttes; men jeg indseer ikke, at det fører til Mere, end at Loven ved Fæstledighed skulde kunne træde imellem og regulere Afsløsningsforholdet, hvor Godseieren og Fæsterens efterlædte Livsarving ei kunde enes om Fæstets Fornyelse eller Stedets Overtagelse som Eiendom. Dertil kommer, at den lempelige successtve Afgang